

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 11 Tdo 587/2010, ECLI:CZ:NS:2010:11.TDO.587.2010.1

Číslo: 27/2011

Právní věta:

Podmínka umožňující mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody podle § 59 odst. 1 tr. zákoníku pachateli, který znovu spáchal zvlášť závažný zločin (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku), ač již byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný zločin v minulosti potrestán, může být naplněna i v případě, jestliže pachatel byl dříve potrestán za zvlášť závažný úmyslný trestný čin ve smyslu § 41 odst. 2 tr. zák.

To platí ovšem jen tehdy, pokud byl pachatel dříve potrestán pro trestný čin, na který trestní zákon stanovil trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let, neboť jen takový zvlášť závažný úmyslný trestný čin odpovídá definici zvlášť závažného zločinu podle § 14 odst. 3 tr. zákoníku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.2010

Spisová značka: 11 Tdo 587/2010

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Časová působnost trestních zákonů, Mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody, Zvlášť závažný zločin

Předpisy: § 14 odst. 3 tr. zákoníku

§ 16 odst. 1 tr. zák.

§ 2 odst. 1 tr. zákoníku

§ 59 odst. 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání, které podal obviněný R. K. proti rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočka v Jihlavě, ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. 42 To 305/2009, jako soudu odvolacího, v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou pod sp. zn. 2 T 245/2008, a rozhodl tak, že:

I. Podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. se zrušuje rozsudek Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě, ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. 42 To 305/2009, ve výroku ad 3, kterým byl obviněný uznán vinným jako organizátor podle § 10 odst. 1 písm. a) tr. zák. trestným činem ublížení na zdraví podle §

222 odst. 1 tr. zák. jako zvlášť nebezpečný recidivista podle § 41 odst. 1 tr. zák., ve výroku o trestu a ve výroku o náhradě škody poškozenému J. Z. a poškozené zdravotní pojišťovně M. A.

II. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se současně zrušují také další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

III. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. se znovu rozhoduje tak, že za zločin vydírání podle § 175 odst. 1, 2 písm. c) tr. zákoníku (výrok ad 1), trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. (výrok ad 2), trestný čin podplácení podle § 161 odst. 1 tr. zák. ve znění účinném do 30. 6. 2008 (výrok ad 2 a 4) a zločin vydírání podle § 175 odst. 1, 2 písm. d) tr. zákoníku (výrok ad 5 až 7), ohledně nichž zůstal napadený rozsudek ve výrocích o vině nedotčen, se obviněný R. K. odsuzuje podle § 175 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání šesti let.

Podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku se obviněný pro výkon trestu zařazuje do věznice s ostrahou.

IV. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Krajskému soudu v Brně – pobočce v Jihlavě, přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 14. 9. 2009, sp. zn. 2 T 245/2008, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočka v Jihlavě ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. 42 To 305/2009, byl obviněný R. K. uznán vinným mimo jiné organizátorstvím trestného činu ublížení na zdraví podle § 10 odst. 1 písm. a) a § 222 odst. 1 tr. zák., jehož se dopustil jako zvlášť nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 odst. 1 tr. zák. tím, že v přesně nezjištěné době krátce přede dnem 25. 3. 2008 na neustanoveném místě zosnoval ublížení na zdraví poškozenému J. Z. takovým způsobem, aby nemohl docházet do zaměstnání, a to tak, že dva doposud neustanovení muži maskovaní kuklami a ozbrojení kovovými trubkami dne 25. 3. 2008 v době kolem 5.15 hodin před domem č. 50 v S. ulici ve Ž. J. Z. napadli kovovými trubkami poškozeného, kterého nejprve udeřili do lýtka pravé nohy, následkem úderu poškozený upadl na vozidlo odstavené vedle, kde ho oba útočníci opakovaně bili kovovými trubkami do různých částí těla, zejména nohou, přičemž jeden z úderů byl veden na hlavu, ale poškozenému se podařilo intenzitou tohoto úderu ztlumit svojí rukou, a byl tak zasažen do pravého ucha. V důsledku uvedeného napadení utrpěl poškozený J. Z. hlubokou tržnou ránu boltce pravého ucha s tříštivým postižením chrupavky ucha zasahujícím až do svalů retroaurikulární krajiny, zhmoždění hlavy, zhmoždění dolního konce a hřbetu pravé ruky, zlomeninu pravé lýtkové kosti a zlomeninu vnitřního kotníku s trváním hospitalizace v Nemocnici v N. M. do 26. 3. 2008 a pracovní neschopnosti do 9. 6. 2008, přičemž do konce měsíce června 2008 byl omezen v obvyklém způsobu života.

Tohoto jednání se obviněný R. K. dopustil poté, co byl rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 18. 3. 2002, sp. zn. 40 T 16/98, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 10. 2002, sp. zn. 4 To 90/2002, odsouzen za pokus trestného činu vydírání podle § 8 odst. 1 a § 235 odst. 1, odst. 2 písm. b), d), e) tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 5 let se zařazením k jeho výkonu do věznice s ostrahou, z něhož byl usnesením Okresního soudu Brno-venkov ze dne 17. 8. 2004, sp. zn. 1 Pp 101/2004, podmíněně propuštěn se stanovením zkušební doby v trvání tří roků, tj. do 17. 8. 2007, a ve zkušební době podmíněného propuštění se následně osvědčil (bod 3. výroku o vině v rozsudku odvolacího soudu).

Za popsanou trestnou činnost, jakož i za další trestné činy (uvedené pod body 1., 2., 4. až 7. výroku o vině v rozsudku odvolacího soudu) byl obviněný odsouzen podle § 222 odst. 1 tr. zák. za použití § 35

odst. 1 a § 42 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 9 let, pro jehož výkon byl zařazen podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku do věznice s ostrahou.

Proti citovanému rozsudku odvolacího soudu podal obviněný R. K. prostřednictvím svého obhájce dovolání, kterým napadl výroky o vině pod body 1. až 3. a 5. až 7. a celý výrok o trestu v rozsudku odvolacího soudu. Obviněný uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Ve vztahu k výše popsanému skutku (pod bodem 3. výroku o vině v napadeném rozsudku) obviněný spatřuje naplnění dovolacích důvodů kromě jiného v tom, že nebyly splněny zákonné podmínky pro kvalifikaci trestného činu jako spáchaného zvláště nebezpečným recidivistou ve smyslu § 41 odst. 1 tr. zák. Obviněný zde zpochybnil především naplnění materiální podmínky zvláště nebezpečné recidivy, protože soudy nižších stupňů podle obviněného nehodnotily dostatečně následky trestného činu, vzájemný vztah projednávaného skutku a zvláště závažného trestného činu, za který byl v minulosti potrestán, a to v kontextu celého dosavadního života a další trestné činnosti obviněného. Podle názoru obviněného odvolací soud při posuzování přípustnosti retroaktivity trestního zákoníku zvažoval pouze trestní sazby jednotlivých trestných činů, nikoli však ustanovení o ukládání trestů, o okolnostech pro stanovení druhu trestu, jeho výměry a o podmínkách použití vyšší trestní sazby. Nový trestní zákoník nezná pojem zvláště nebezpečného recidivisty, a neukládá tudíž soudu povinnost takto kvalifikovanému pachateli uložit trest v horní polovině zvýšené trestní sazby. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Brně - pobočka v Jihlavě i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou a aby obviněného zprostil viny, eventuálně aby přikázal věc soudu, který vydal napadené rozhodnutí, k novému projednání a rozhodnutí.

K dovolání obviněného R. K. se vyjádřila nejvyšší státní zástupkyně prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru napadené rozhodnutí trpí toliko vadou ve výroku o trestu spočívající v tom, že odvolací soud odsoudil obviněného podle starého trestního zákona, avšak o způsobu výkonu uloženého trestu odnětí svobody rozhodl podle nového trestního zákoníku. Jedná se totiž o integrální součásti výroku o trestu, který je nedělitelný, takže jeho jednotlivé části nemohou stát samostatně a být učiněny každá podle jiné právní normy. Tuto vadu lze zahrnout pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který obviněný v dovolání uplatnil.

Nejvyšší soud dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

Uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. odpovídá okruh námitek obviněného R. K., jimiž zpochybnil právní kvalifikaci posuzovaného skutku jako trestného činu spáchaného zvláště nebezpečným recidivistou ve smyslu § 41 odst. 1 tr. zák., přičemž podle názoru obviněného by použití nové právní úpravy bylo pro něj příznivější. Ačkoli obviněný založil jednu z námitek na nesprávném tvrzení, podle kterého soud sice může, ale nemusí mimořádně zvýšit trest odnětí svobody ve smyslu § 59 odst. 1 tr. zákoníku i za situace, kdy obviněný splňuje všechna kritéria pro takové zvýšení, zatímco v případě institutu zvláště nebezpečného recidivisty podle § 41 odst. 1 tr. zák. není možnost tohoto uvážení, Nejvyšší soud přesto zjistil, že použití trestního zákoníku by v tomto směru bylo pro obviněného skutečně příznivější, ovšem mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody by u něj nepřicházelo v úvahu z jiných důvodů, než jaké sám uvádí.

Nejvyšší soud nejdříve k námitkám obviněného R. K. hodnotil, zda by při právní kvalifikaci skutku obsaženého pod bodem 3. ve výroku o vině v napadeném rozsudku odvolacího soudu podle staré právní úpravy přicházelo skutečně v úvahu jeho posouzení jako trestného činu spáchaného zvláště nebezpečným recidivistou ve smyslu § 41 odst. 1 tr. zák. Přitom bylo zjištěno, že kdyby odvolací soud postupoval pouze podle trestního zákona účinného do 31. 12. 2009, rozhodl by v této části správně a námitkám obviněného by nebylo možno přisvědčit. K takovému postupu si pak soudy nižších stupňů opatřily všechny potřebné podklady včetně trestních spisů o dřívějším odsouzení obviněného,

přičemž se náležitě zabývaly splněním formálních podmínek i materiální podmínky zvlášť nebezpečné recidivy a Nejvyšší soud se v tomto směru ztotožnil se závěry odvolacího soudu vyjádřenými v odůvodnění napadeného rozsudku.

Úvahy odvolacího soudu však nejsou úplné v té části, kde zvažoval, zda by pro obviněného nebylo příznivější posoudit skutek pod bodem 3. ve výroku o vině podle nové právní úpravy vyplývající z trestního zákoníku, za jehož účinnosti (dne 20. 1. 2010) odvolací soud vydal rozsudek napadený dovoláním obviněného.

Odvolací soud sice správně nejdříve porovnal v úvahu přicházející právní kvalifikaci skutku uvedeného pod bodem 3. ve výroku o vině svého rozsudku jak podle starého trestního zákona, tak i podle nového trestního zákoníku a zjistil, že tento skutek by nyní musel být posouzen jako organizátorství zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 24 odst. 1 písm. a) a § 145 odst. 1 tr. zákoníku. Protože tato ustanovení vymezují sazbu trestu odnětí svobody od 3 roků do 10 let, jednalo by se o zvlášť závažný zločin ve smyslu § 14 odst. 3 tr. zákoníku. V případě právní kvalifikace podle trestního zákona jde o organizátorství trestného činu ublížení na zdraví podle § 10 odst. 1 písm. a) a § 222 odst. 1 tr. zák., za které byla stanovena sazba trestu odnětí svobody na 2 roky až 8 let, takže šlo o zvlášť závažný úmyslný trestný čin (§ 41 odst. 2 tr. zák.). I když to odvolací soud výslovně neuvádí, zmíněným srovnáním naznačil, že by obviněný R. K. splňoval podmínky pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody ve smyslu § 59 tr. zákoníku. Obviněný byl tedy uznán vinným podle dřívější právní úpravy jako zvlášť nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 odst. 1 tr. zák., a proto mu byl ukládán trest odnětí svobody v rámci trestní sazby, jejíž horní hranice – po zvýšení o jednu třetinu – činila 10 let a 8 měsíců, přičemž soud mu uložil trest v její horní polovině. Kdyby ovšem obviněnému nemohl být trest odnětí svobody mimořádně zvýšen podle § 59 tr. zákoníku, pak by bylo pro obviněného příznivější posouzení trestnosti předmětného skutku podle trestního zákoníku. K takovému závěru dospěl Nejvyšší soud, protože u obviněného nepřichází v úvahu mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody ve smyslu § 59 tr. zákoníku.

U obviněného R. K. totiž není splněna podmínka, že již byl v minulosti potrestán pro zvlášť závažný zločin (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku). Při postupu podle § 41 odst. 1 tr. zák. vycházely soudy nižších stupňů ze skutečnosti, že obviněný se v minulosti dopustil pokusu trestného činu vydírání podle § 8 odst. 1 a § 235 odst. 1, odst. 2 písm. b), d), e) tr. zák., který byl podle § 41 odst. 2 tr. zák. zvlášť závažným úmyslným trestným činem, protože horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody stanovená na tento čin byla ve výši 8 let. Tato trestní sazba však nesplňuje podmínku, kterou nyní vyžaduje ustanovení § 14 odst. 3 tr. zákoníku, podle něhož je zvlášť závažným zločinem takový úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví sazbu trestu odnětí svobody s horní hranicí minimálně 10 let. Nejsou proto splněny ani předpoklady pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody podle § 59 tr. zákoníku. V této souvislosti bylo nutné vyřešit otázku, zda lze postavit naroveň pojmy „zvlášť závažný úmyslný trestný čin“ podle trestního zákona a „zvlášť závažný zločin“ podle trestního zákoníku. Jde o pojmy, které se mohou jevit tak, že mají stejný obsah, ovšem jejich vymezení je odlišné. Podle trestního zákona byly „zvlášť závažnými úmyslnými trestnými činy“ ty, u nichž zákon stanovil sazbu trestu odnětí svobody s horní hranicí nejméně 8 let, a také další trestné činy vyjmenované v ustanovení § 62 odst. 1 tr. zák. (viz § 41 odst. 2 tr. zák.). Oproti tomu trestní zákoník vymezuje pojem „zvlášť závažný zločin“ úžeji, a to požadavkem na horní hranici sazby trestu odnětí svobody minimálně ve výši 10 let. Nelze proto automaticky dovozovat, že pachatel, který byl v minulosti potrestán pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin, splňuje také zmíněnou podmínku k mimořádnému zvýšení trestu odnětí svobody podle § 59 tr. zákoníku, která spočívá v potrestání za zvlášť závažný zločin ve smyslu § 14 odst. 3 tr. zákoníku. Tak by tomu mohlo být jen v případě dřívějšího potrestání pro takový zvlášť závažný úmyslný trestný čin, na který zákon stanovil sazbu trestu odnětí svobody s horní hranicí ve výši nejméně 10 let, což u obviněného nebylo splněno. Proto Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu v části týkající se jeho výroku o vině pod

bodem 3. a v navazujícím výroku o trestu.

Nejvyšší soud se poté podrobně vypořádal i s dalšími námitkami obviněného R. K. směřujícím proti skutkovým zjištěním a průběhu dokazování, které neodpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale ani jinému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek i v celém výroku o trestu, uložil obviněnému R. K. trest za trestné činy, ohledně nichž zůstal napadený rozsudek ve výrocih o vině nedotčen.

Nejvyšší soud pak přikázal Krajskému soudu v Brně – pobočka v Jihlavě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, pokud jde o zrušený výrok o vině pod bodem 3. v napadeném rozsudku. Krajský soud se bude věcí v daném rozsahu znovu zabývat, opětovně projedná podané odvolání a napraví shora popsané vady. Odvolací soud odstraní i nesprávnost, kterou Nejvyšší soud zjistil nad rámec námitek uplatněných v dovolání, a sice nedostatečné skutkové vyjádření účastenství ve formě organizátorství ve skutkové větě ve zmíněném výroku o vině. Soudy nižších stupňů konkretizovaly tento znak zcela nedostatečně pouze právním termínem „zosnoval“, aniž by blíže specifikovaly, v čem spočívalo toto zosnování, resp. zorganizování útoku na poškozeného J. Z. Ve skutkové větě musí být uvedeny okolnosti charakterizující jednání samotného účastníka, nikoli jen hlavního pachatele, jak je tomu v posuzovaném případě. Je proto třeba uvést, zda obviněný R. K. např. přemluvil hlavní pachatele k trestnému činu, dal jim příkaz, zaplatil jim, popřípadě určil, kdy, kde a jakým způsobem má dojít k trestnému činu, apod. Jestliže by důkazy a z nich vyvozená skutková zjištění umožňovaly závěr, že obviněný pouze „přemluvil“ nezjištěné osoby k útoku či jinak u nich vzbudil rozhodnutí spáchat čin, nebylo by možno shledat v jeho jednání znaky organizátorství, ale bylo by nutno uvažovat o mírnější formě účastenství, kterou je v tomto případě návod k trestnému činu.